

In het kader van de geplande bouw van een bezoekerscentrum en parkeergelegenheid aan de Duitse begraafplaats langs de Beverenstraat te Hooglede (prov. West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 15 december 2014 een metaaldetectieonderzoek uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Hooglede. Aangezien de bouw van het ont- haalcentrum gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde RADAR een voorafgaand archeologisch metaaldetectieonderzoek om na te gaan of er in de bo- dem mobiele artefacten aanwezig zijn die kunnen gekop- peld worden aan de Slag van Hooglede in 1794 en/of aan de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed en RADAR.

Bij het onderzoek werden 48 vondsten aangetroffen die opgemeten werden met een GPStoestel. Enkele loden ko- gels kunnen mogelijk gekoppeld worden aan de Slag van Hooglede in 1794. Het gros van de vondsten, voornamelijk drijfbanden, behoren toe aan de Eerste Wereldoorlog. On- danks het kleinschalige onderzoek, leverde dit veel nieuwe en aanvullende informatie op omtrent bovenvermelde pe- riodes. Het onderzoek zelf vormt tevens een weinig inva- sieve aanpak en wordt op een systematische wijze gebruikt bij slagveldarcheologie.

BASISRAPPORT

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

HOOGLEDE BEVERENSTRAAT (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Maarten BRACKE
Redactie: Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2015/03

Afbeelding op schutblad: Sfeerfoto tijdens het metaaldetectieonderzoek.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2014/406			
Datum aanvraag: 02/10/2014			
Naam aanvrager: BRACKE Maarten			
Naam site: Hooglede, Beverenstraat			
Naam aanvrager metaaldetectie: BRACKE Maarten			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2014/406 (2)			
Opdrachtgever:		Gemeente Hooglede Marktplaats 1 8830 Hooglede	
Uitvoerder:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Bevoegde Vlaamse overheid:		/	
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:		Willem Hantson (stadmedewerker archeologie, RADAR)	
Projectleider:		Bert Acke	
Leidinggevend archeoloog:		Maarten Bracke	
Archeologisch team:		Christof Vanhoutte	
Plannen:		Maarten Bracke, Sarah Dalle	
Conservatie:		/	
Materiaaltekeningen:		/	
Start veldwerk:		15/12/2014	
Einde veldwerk:		15/12/2014	
Wetenschappelijke begeleiding:		/	
Projectcode:		HOBE14	
Provincie:		West-Vlaanderen	
Gemeente:		Hooglede	
Deelgemeente:		Hooglede	
Plaats:		Beverenstraat	
Lambertcoördinaten:		X: 60350,4741, Y: 186094,5592; X: 60426,6560, Y: 186073,8700	
Kadastrale gegevens:		Hooglede, Afdeling 1, Sectie C, Perceel 269C.	
Beheer opgravingsdata:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Beheer vondsten:		Gemeente Hooglede Marktplaats 1 8830 Hooglede	
Titel:		Archeologische prospectie Hooglede Beverenstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.	
Rapportnummer:		2015/03	
Contact:		info@monument.be; T: +32 51 31 60 80	

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING.....	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS.....	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING	7
3.2. BODEMKUNDIGE SITUERING.....	8
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	9
4.1. HISTORISCHE INFORMATIE.....	9
4.1.1. Franse Cavalerie te Hooglede 1745-1748.....	9
4.1.2. Slag bij Hooglede 1794.....	9
4.1.3. Eerste Wereldoorlog 1914-1918	13
4.1.4. Cartografische bronnen.....	17
4.2. ARCHEOLOGISCHE INFORMATIE.....	19
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	21
5.1. ALGEMEEN	21
5.1.1. Vraagstelling	21
5.1.2. Randvoorwaarden.....	21
5.1.3. Raadpleging specialisten.....	21
5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname.....	21
5.2. BESCHRIJVING.....	22
5.2.1. Voorbereiding.....	22
5.2.2. Veldwerk.....	22
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	23
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN VONDSTEN.....	25
6.1. SLAG VAN HOOGLEDE 1794: LODEN KOGELS	26
6.2. EERSTE WERELDOORLOG 1914-18	28
6.2.1. Duitse munitie.....	28
6.2.2. Duits explosief.....	29
6.2.3. Franse munitie.....	30
6.2.4. Drijfbanden, ontstekers en kartetskogels	31
6.2.5. Ander	32
6.3. TWEEDE WERELDOORLOG 1940-45: BELGISCHE MUNITIE	34
6.4. ONBEPAALD VONDSTMATERIAAL	36
7. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK.....	39
8. SYNTHESE	41
9. LITERATUUR.....	43
10. BIJLAGEN	45

2. INLEIDING

In het kader van de geplande bouw van een bezoekerscentrum en parkeergelegenheid aan de Duitse begraafplaats langsheen de Beverenstraat te Hooglede (prov. West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 15 december 2014 een metaaldetectieonderzoek uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Hooglede. Aangezien de bouw van het onthaalcentrum gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde RADAR een voorafgaand archeologisch metaaldetectieonderzoek om na te gaan of er in de bodem mobiele artefacten aanwezig zijn die kunnen gekoppeld worden aan de Slag van Hooglede in 1794 en/of aan de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed en RADAR.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch metaaldetectieonderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een CDROM met daarop de plannen en de digitale versie van deze tekst. De diverse inventarissen en foto's worden ter beschikking gesteld via een link naar een externe webruimte.

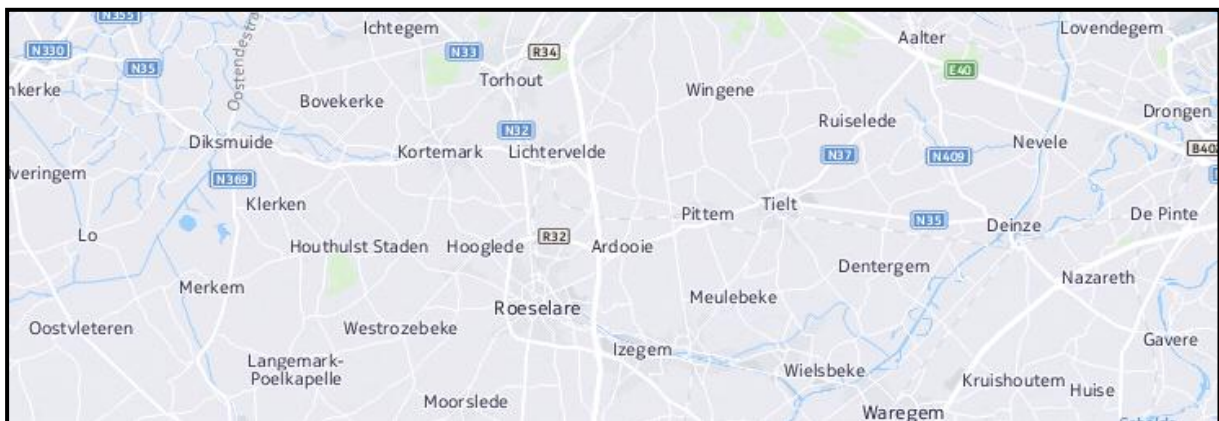
Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Niek Vandecaveye (gemeente Hooglede) en Willem Hantson (stadmedewerker archeologie RADAR) voor het aanleveren van informatie.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Hooglede is centraal gelegen in de provincie West-Vlaanderen, ten noordwesten van Roeselare. De gemeente wordt in oostwest richting door een heuvelrug doorsneden. Deze strekt zich uit over Hooglede, Hoge en de Gitsberg en vormt een uitloper van het Plateau van Tielt. Het dorpscentrum van Hooglede is ingeplant op deze hoogte.

Het onderzoeksgebied situeert zich aan de Beverenstraat, vlak naast de Duitse begraafplaats, en valt samen met het perceel 269C, Hooglede afdeling 1 sectie C. Het ligt zowat 500m ten oosten van het dorpscentrum Hooglede. Het plangebied is in gebruik als akkerland (maïs) en heeft een oppervlakte van ca. 1750m². De hoogte van het terrein schommelt tussen +37,91m TAW in het zuidoosten en +39,30m TAW in het noordwesten.

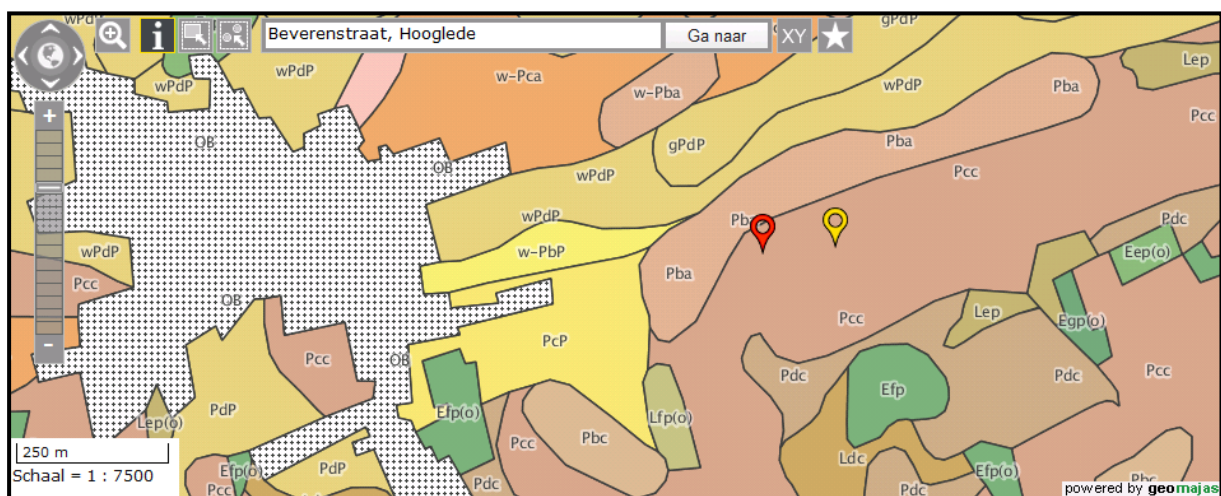

Figuur 1: Situeringsschema Hooglede ten noordwesten van Roeselare (© GEOpunt).

Figuur 2: Situering onderzoeksgebied vlak ten westen van de Duitse begraafplaats en ten oosten van het dorpscentrum Hooglede (© GEOpunt).

Hoogdele situeert zich in de zandleemstreek. Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied aangegeven met het type Pcc. Dit type bodem wordt omschreven als een matig droge lichte zandleembodem met een sterk gevlekte en/of verbrokkelde textuur B-horizont. Ten noorden van het terrein verandert het bodemtype naar een meer droge zandleembodem (Pba). Naar het zuiden toe wordt een veel nattere zandleembodem aangegeven. De veranderende gradatie in droog naar nat komt overeen met de lokale topografie.

Figuur 4: Aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) met links de Duitse begraafplaats (foto genomen in zuidelijke richting).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Historische informatie

4.1.1. Franse Cavalerie te Hoogledede 1745-1748

Vermeulen beschrijft in de Biekorf 2013, pp. 202-224 dat in 1746 drie compagnieën Franse Cavalerie in Hoogledede gekantonneerd waren. Ze maakten deel uit van het regiment van de hertog De Noailles die in het kader van de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) strijd leverden tegen een Europese coalitie. De steden Kortrijk, Menen, Ieper en Veurne waren reeds in 1744 ingenomen door de Fransen. In 1745 volgen nog de steden Oudenaarde, Brugge, Gent, Oostende en Nieuwpoort. Vanaf 15 oktober 1745 zullen de compagnieën De Callonne, Le Blanc en Fraguier zich vestigen in Hoogledede tot 28 april 1746. In de zomer trekken ze verder en zullen ze Antwerpen innemen. Voor de winter keren ze terug naar Hoogledede en verblijven hier vanaf 30 oktober 1746 en ook in de daaropvolgende winters in 1747 en 1748. Volgens de cijfergegevens zouden ongeveer 120 ruiters telkens verblijven in Hoogledede. Hoogledede telt in deze periode ongeveer 2200 inwoners met een 400-tal huisgezinnen. Met de Vrede van Aken komt een einde aan de bezetting, waarbij de Zuidelijke Nederlanden onder het bewind van Maria-Theresia van Oostenrijk vallen tot 1780.

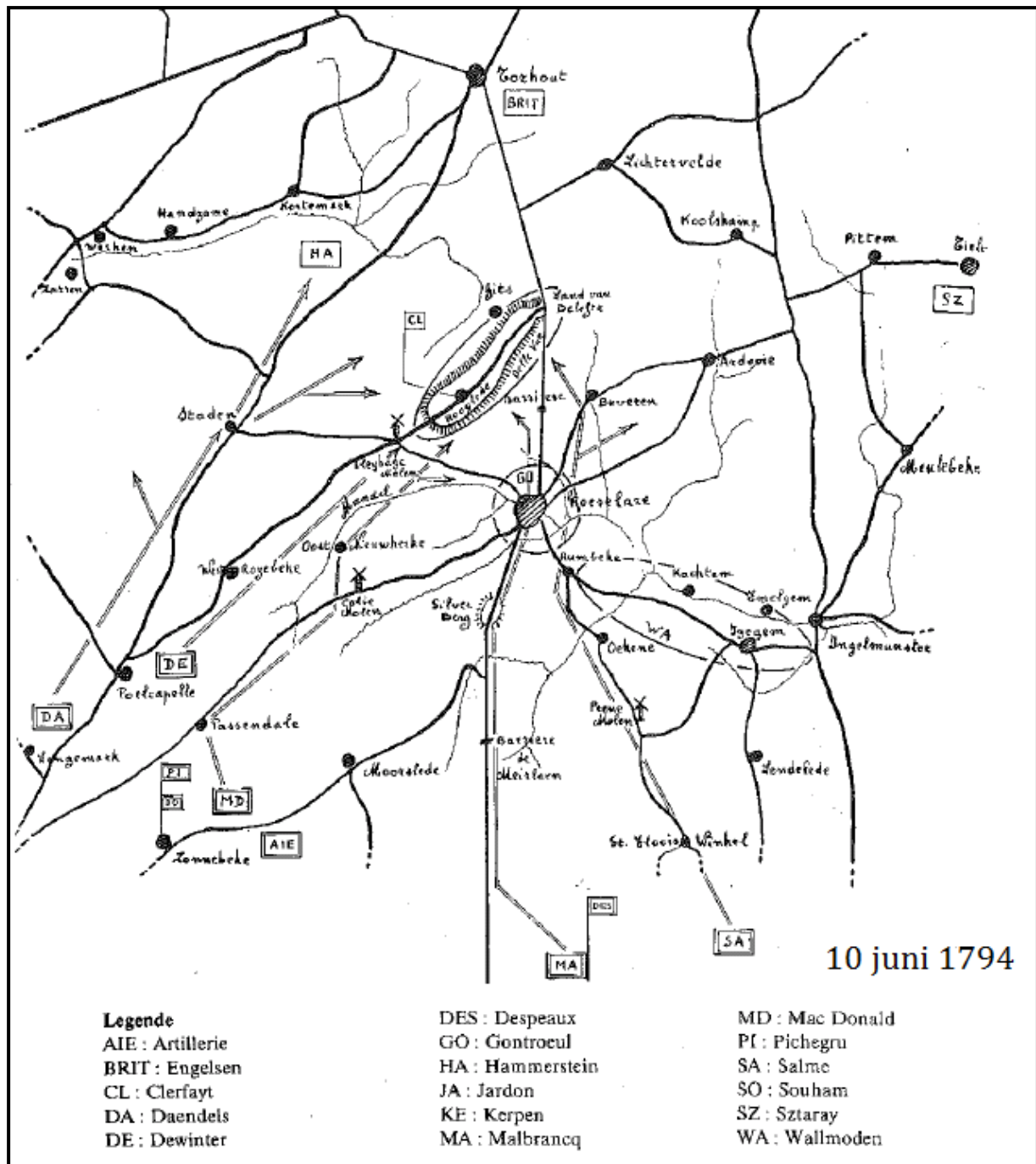
4.1.2. Slag bij Hoogledede 1794

Voor het historisch relaas inzake de Slag bij Hoogledede is het boek 'Vergeten Veldslagen Roeselare – Hoogledede 1794' gebruikt. Dit boek werd geschreven door Edgard Seynaeve, in 1988 uitgegeven, en vormt de enige geschreven bron over dit aspect.

De slag bij Roeselare-Hoogledede werd geleverd op 10 en 13 juni 1794. De slag kadert in de strijd tussen de Fransen en de zogenaamde Geallieerden (Oostenrijk en Pruisen). Frankrijk wou, om de beveiliging van de grenzen te optimaliseren, gebied veroveren naar het noorden en oosten toe tot aan de Rijn. Als ze het gebied tot daar konden innemen dan beschikten ze over een natuurlijke grens en hindernis die een eventuele inval sterk zou bemoeilijken. De Fransen verklaarden de oorlog aan Oostenrijk onder wiens heerschappij de Lage Landen (België) zich bevonden. In Vlaanderen werden meerdere veldslagen uitgevochten waaronder de slag bij Neerwinden (maart 1793) en de slag bij Hoogledede-Roeselare (juni 1794).

Een eerste maal wordt er gevochten in en in de omgeving van Roeselare bij een uitval van het Menens Geallieerd garnizoen op 29 en 30 april 1794. Op 4 mei 1794 vindt er een gevecht plaats tussen de Hannoveriaanse ruiters te paard (Geallieerden) en de Franse ruitery en voetvolk. Enkele dagen later vindt een derde gevecht plaats op 11 mei 1794. De Franse troepen vallen vanuit Menen en Kortrijk de Geallieerde troepen aan.

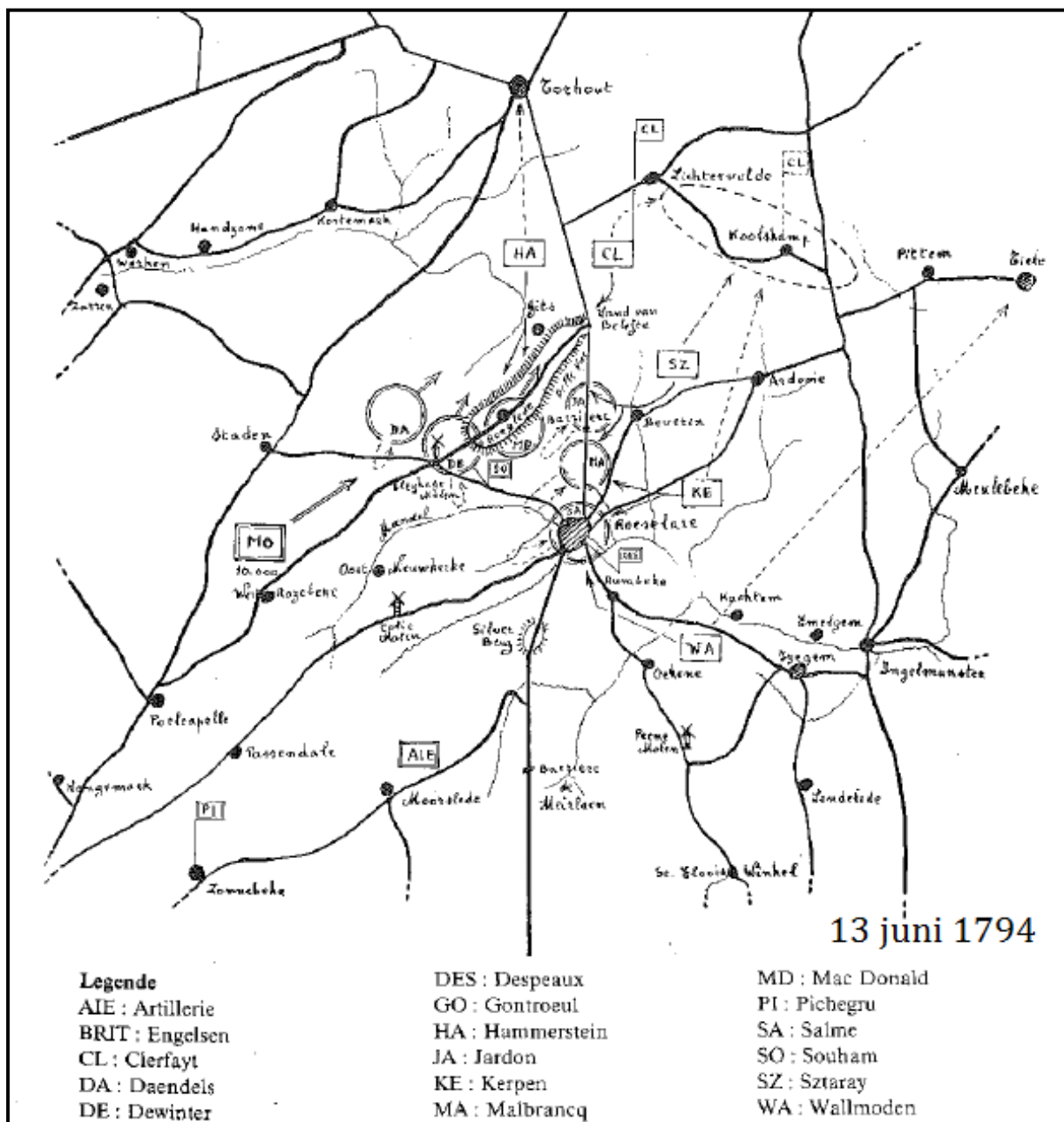
In de dagen voor de slag bij Hooglede worden langs beide partijen diverse troepenverschuivingen uitgevoerd. Ieper wordt door de Franse troepen vanaf 3 juni 1794 belegerd door Moreau. De Geallieerden onder leiding van Clerfayt vrezen voor de val van Ieper. Indien de stad zou vallen, zou de deur opengezet worden naar Oostende en Nieuwpoort. De Fransen onder leiding van Pichegru concentreren zich vanaf 9 juni 1794 op Staden en Hooglede. Hij beschikt hierbij over een totaal van 33 100 man verdeeld in twee grote divisies (Divisie Souham en Despeaux). Divisie Souham bestaat uit 23 100 man en is onderverdeeld in drie colonnes. Colonne 1 onder leiding van MacDonald is gestationeerd in Broodseinde en zal via daar een frontale aanval uitvoeren op Hooglede. De centrale colonne onder leiding van Dewinter zal de rechtervleugel van 't Hoge aanvallen. De linkervleugel wordt gevormd door Daendels die eveneens de rechterzijde van 't Hoge zal aanvallen. De tweede Divisie Despeaux bestaande uit 10 000 manschappen is onderverdeeld in twee colonnes. De eerste colonne staat onder leiding van Malbrancq. Hij zal de linkerflank van Hooglede aanvallen via de Beverenstraat. Het is cruciaal dat zijn aanval synchroon loopt aan die van MacDonald. Beide colonnes zijn in dit onderzoek cruciaal. De laatste colonne staat onder leiding van Salme. Zij moeten oprukken tot aan de molen van de Gitsberg. De Fransen worden tevens ondersteund door achtergelegen troepen, onder andere 4 000 man onder leiding van generaal Laurent en Moreau die de stad Ieper belegert met 18 000 man. Clerfayt had het belang reeds ingezien van de defensief uitstekende positie van Hooglede, gelegen op een hoog gelegen plateau. Hij laat enkele versterkingen optrekken in Hooglede en Roeselare om de aanval op te vangen. De eigenlijke slag op 10 juni 1794 verloopt enigszins anders dan gepland. De Oostenrijkse kolonel Gontroeul bezette Roeselare. Clerfayt trok met zijn troepen terug naar het Hoogleedse plateau. Gontroeul beschikte over 2 500 man. Hij kreeg het bericht dat de Franse voorhoede onder leiding van Malbrancq de regio Hooglede naderde. Hij verdedigde de stad met man en macht, maar moest uiteindelijk een uitval doen in de richting van Koolskamp. Roeselare wordt ingenomen door MacDonald en Malbrancq. Ook bij Clerfayt aan het Hoogleedse plateau wordt er gevochten. De verliezen langs Geallieerde zijde zou een 1 000 man zijn. Langs de Franse zijde is het onzeker, maar zijn wellicht 2 000 manschappen gedood of gewond.

Figuur 5: Frans aanvalsplan voor 10 juni 1794 (schets opgemaakt door Egdard Seynaeve; © SEYNAEVE, 1988, p. 57).

Op 13 juni 1794 willen de Geallieerde troepen Roeselare en Hoogdele heroveren. De aanvalcolonnes rukken op richting Hoogdele waaronder de colonnes onder leiding van Hammerstein, Wallmoden, Sztaray, Kerpen en Clerfayt. Hoogdele is op dat moment ingenomen door de Franse bevelhebber Mac-Donald. Door communicatieproblemen

stopt Clerfayt de aanval op Hooglede aan de ingang van het dorp. Hij wacht op nieuws uit de achterhoede en de andere oprukkende troepen. Om 10u bereikt Sztaray Belle Veu (Hooglede) maar wordt kort nadien teruggedrongen en is genoodzaakt de strijd te staken. Clerfayt besluit om zich terug te trekken in de richting van Koolskamp-Lichtervelde en richt daar een voorlopige stelling op. Ook de andere colonnes blazen de aftocht. Het gevolg is dat de Franse troepen terug het gebied innemen dat ze aanvankelijk verloren hadden. Langs beide zijden zouden een 1 000 manschappen gewond of gedood zijn.

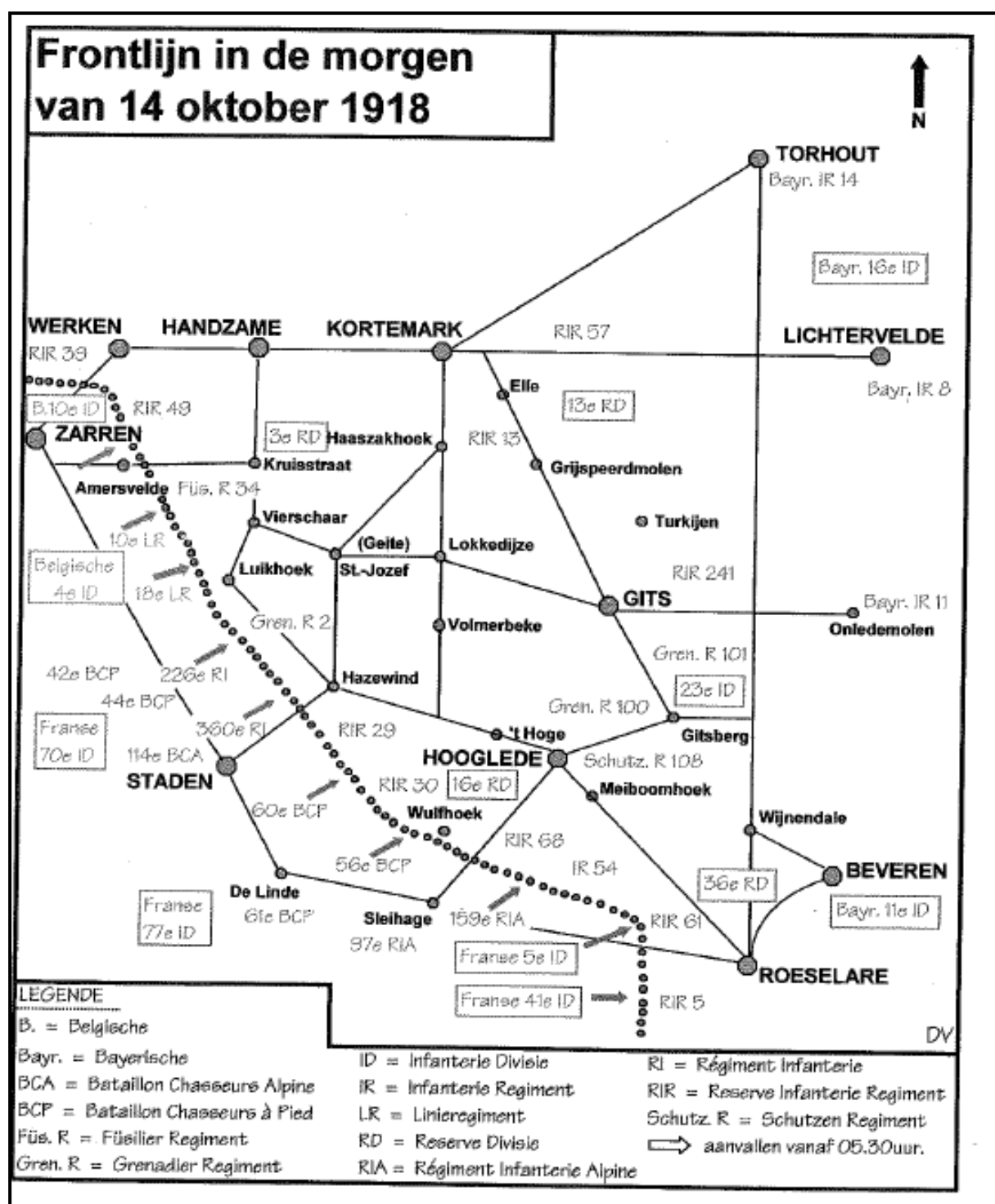
Figuur 6: Slag van Hooglede op 13 juni 1794 (schets opgemaakt door Egdard Seynaeve; © SEYNAEVE, 1988, p. 107).

4.1.3. Eerste Wereldoorlog 1914-1918

Over het relaas inzake de Eerste Wereldoorlog werden twee boeken van Dirk Verhelst als bron gebruikt: enerzijds het boek getiteld 'Het Duits militair kerkhof 1914-1918 in Hooglede' en anderzijds het boek met als titel 'Vleugels boven Hooglede Gits 1914-1918'.

Op vrijdag 31 juli 1914 werd de algemene mobilisatie aangekondigd. Het plaatselijke brandweerkorps ging de 175 dienstplichtigen in Hooglede verwittigen. Op zaterdag 1 augustus 1914 vertrokken deze aan het perron in Gits. Paarden, rijtuigen en auto's werden door het Belgische Leger opgeëist. Op dinsdag 4 augustus 1914 valt Duitsland België binnen. In de begindagen van de oorlog stierven of geraakten reeds een aantal Hoogleedse soldaten gewond bij de gevechten. Eind augustus 1914 waren de Duitsers al verder in België doorgedrongen. In de regio West-Vlaanderen werden Duitse ruiterspatrouilles of *ulanen* ingeschakeld om de aanwezigheid van vijandelijke troepen te lokaliseren. In Hooglede zal een eerste kleine Ulanenpatrouille verschijnen op vrijdag 18 september 1914 op de marktplaats. Veel van de Belgische troepen doen hun aftocht richting de IJzer. Van Belgische kant uit gebeurden er verkenningsvluchten door het *Compagnie des Aviateurs* met tweezitters die tot 100km per uur konden vliegen en voorzien waren van een mitrailleur vooraan. Op woensdag 14 oktober 1914 wordt Hooglede overspoeld door terugtrekkende Belgische soldaten. De dag nadien zal Hooglede reeds bezet worden door een eerste grote Duitse troepenmacht, het Reserve Infanterie Regiment nr. 35, onderdeel van de 6de Reserve Divisie, onder leiding van *Oberstleutnant* von Ernst. Op 18 oktober 1914 wordt de gemeente bezet door het Franse 7de *Division de Cavalerie* onder leiding van General Hély d'Oissel. Op 19 oktober 1914 wordt Hooglede definitief ingenomen door de Duitsers. De Fransen hadden hevige tegenstand geboden aan het station van Beveren, maar trokken zich daarna terug naar Staden. Hooglede kwam in handen van het Duitse *Reserve Infanterie Regiment 213* onder leiding van Oberst Ottmer. Het rusthuis op 't Hoge wordt omgetoverd tot een verbandplaats en later tot hospitaal, dit tot het einde van de oorlog. Eind 1914 werd Hooglede ingeschakeld in een Etappengebied, van waaruit het vervoer van manschappen en voorraden gebeurde. Het gebied behoorde tot het Duitse 4de Armee onder leiding van hertog Albrecht von Württemberg. In Hooglede werden munitiedepots, een bakkerij, verbandplaatsen, een pionierspark (bouwmateriaal), bad- en wasplaatsen, een soldatenheim en een casino voor de officieren ingericht. De etappendienst fungeerde voor de frontstreek Poelkappelle-Langemark-Houthulstbos. Gedurende gans de oorlog lag Hooglede relatief ver van het front. Na de Derde Slag om Ieper in de tweede helft van 1917 nadert de frontlijn tot op 9km van Hooglede. De

gemeente werd vanaf dan geregeld bestookt door artillerie of zelfs gebombardeerd door vliegtuigen. Vanaf oktober-november 1917 werd gestart met de bouw van een nieuwe verdedigingslinie, de zogenaamde Flandernstellung II die liep van Zarren over Hooglede, Oostnieuwkerke en Moorslede naar Ledegem. Deze stelling zal zijn dienst bewijzen tijdens het Frans/Belgische eindoffensief. Van de linie zijn nog zes bunkers overgebleven in Hooglede. Op 28 september 1918 werd het eindoffensief ingezet onder leiding van koning Albert I. Begin oktober 1918 stonden de Belgische en Franse legers voor Hooglede. Het Franse *34ste Legerkorps* zal op 14 oktober 1918 Hooglede veroveren onder leiding van generaal Nudant. Het legerkorps bestond uit drie divisies, namelijk het *70ste*, *77ste* en *128ste*. De verovering van Hooglede zal uitgevoerd worden door het *77ste Division Infanterie*. Vanaf 5u30 openen de Fransen het vuur op de Duitse stellingen gevolgd door een grondoffensief. Het *56ste Bataillon Chasseurs à Pied* onder leiding van commandant Wagner krijgt de opdracht om Hooglede in te nemen. In de nacht van 13 op 14 oktober 1918 neemt het bataljon zijn positie in nabij De Linde. Om 5u34 vertrekt het bataljon ondersteund door lichte aanvalstanks. Meteen worden de eerste Duitse stellingen en de gehuchten Biebuik-Wulphoek ingenomen waarbij een 100-tal krijgsgevangenen worden genomen. Tijdens de opmars worden de tanks ingezet bij het uitschakelen van mitrailleurkasten die verschanst zitten in boerderijen of bunkers. Voor de bestorming van Hooglede wordt het bataljon in twee gesplitst. De rechtergroep heeft als doel het dorsplein te bereiken, terwijl de linkergroep de omgeving rond het kasteel in de Hogestraat moet veroveren. Hierbij ontstaan hevige lijf aan lijf gevechten. Om 6u40 wordt gemeld dat Hooglede ingenomen is. Nadien rond 8u30 wordt de strijd verder gezet in de richting van de Gitsberg. Ondanks dat ze ondersteund zijn door de tanks stuiten ze op hevig verzet en verloopt de opmars moeizaam. Omstreeks 17u krijgt het bataljon de opdracht om de reeds bereikte posities te verdedigen. Het *56ste* had een terreinwinst van ongeveer 5km geboekt. Er werden 420 Duitsers gevangen en 4 kanonnen werden overgenomen. Het *56ste* telde hierbij zelf 23 doden, 99 gewonden en 6 vermisten. Op 15 oktober 1918 worden de gebieden ten oosten van Hooglede verder bevrijd, waaronder de sector richting Gits en de Gitsberg die hier van toepassing is in het kader van het onderzoek. De aanval hier gebeurde door het Franse *97e Régiment Infanterie Alpine* (*77e Infanterie Divisie*) door twee bataljons. Vrijwel onmiddellijk stuitte men op Duits mitrailleurvuur en een daaropvolgende artilleriebarrage. Op 150m voor het gehucht Gitsberg hield een Duitse infanterielinie de Franse opmars tijdelijk tegen. Uiteindelijk zullen de Duitse troepen omwille van omsingelingsgevaar het bolwerk rond de Gitsberg opgeven.

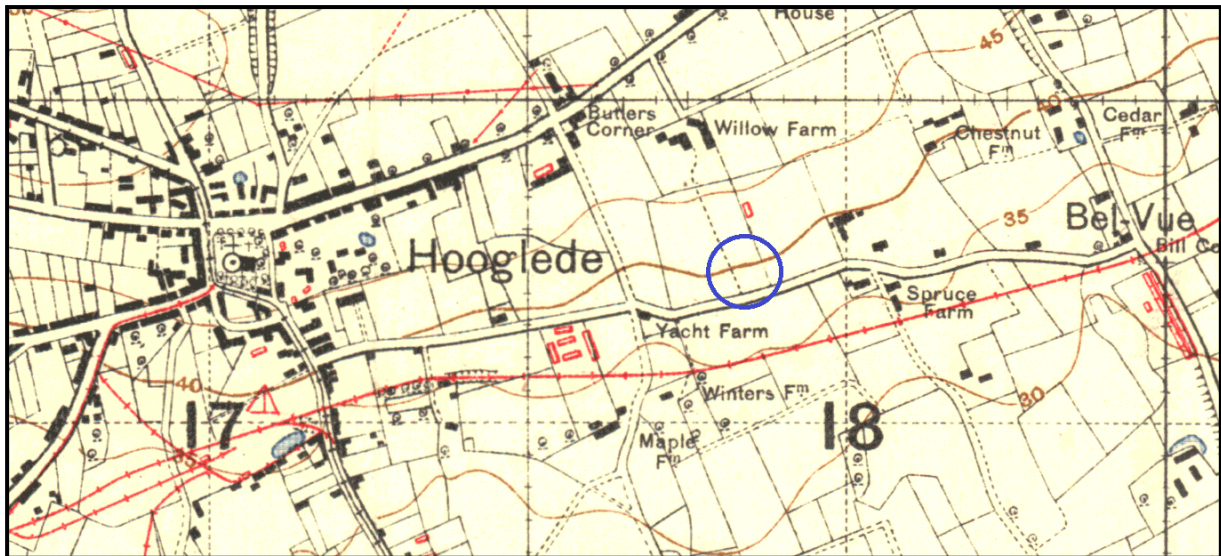
Figuur 7: Frontlijn in de morgen van 14 oktober 1918 (© VERHELST, 2008, p. 310).

Naast het onderzoeksgebied ligt een grote Duitse begraafplaats die zijn ontstaan kent rond september 1917 onder de benaming *Ehrenfriedhof Hoogdele Ost*. Oorspronkelijk zou de ingang langs de Molenstraat gelegen zijn. De graven werden voorzien van kleine houten kapelletjes, die nadien vervangen zouden worden door de huidige vierkante platte stenen en koppels van telkens vijf stenen kruisen. In totaal liggen 8 257 soldaten begraven op de begraafplaats, waaronder 384 onbekende soldaten.

Op de *trenchmap* uit 17 december 1917 is een barak te zien ter hoogte van de begraafplaats. De barak aangegeven als een rechthoekige structuur heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie en bevindt zich op enkele tientallen meter ten noorden van het onderzoeksgebied. Ten zuiden van het terrein wordt een bijna oostwest georiënteerd smalspoor aangegeven. Ter hoogte van Bel-View wordt hier een concentratie van 15 barakken aangegeven, twee parallelle rijen van 7 barakken en één achterliggende barak. Ten westen van het terrein wordt niet ver van het kruispunt een cluster van vijf barakken aangeduid. De functie van de barakken is niet gekend, mogelijk betreft het kleine hospitaalposten en doorvoerkampen.

Figuur 8: Overzichtsfoto van de Duitse begraafplaats.

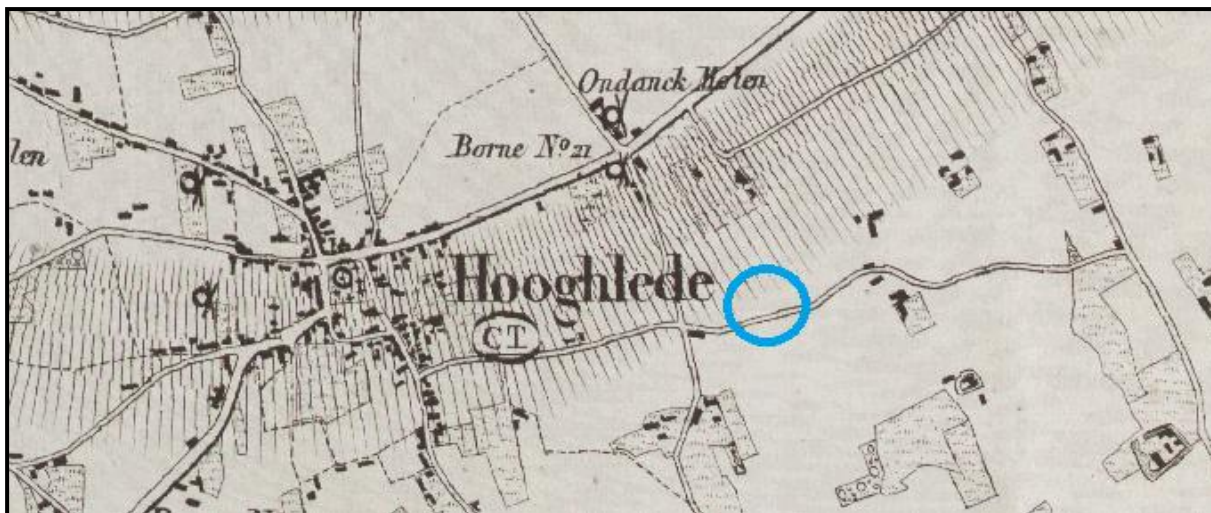
Figuur 9: Uitsnede uit de *trenchmap* van 17 december 1917 met aanwezigheid van een barak ter hoogte van de begraafplaats vlak ten noorden van het onderzoeksgebied, dat aangegeven wordt met de blauwe cirkel (© Linesman DVD trenchmaps).

4.1.4. Cartografische bronnen

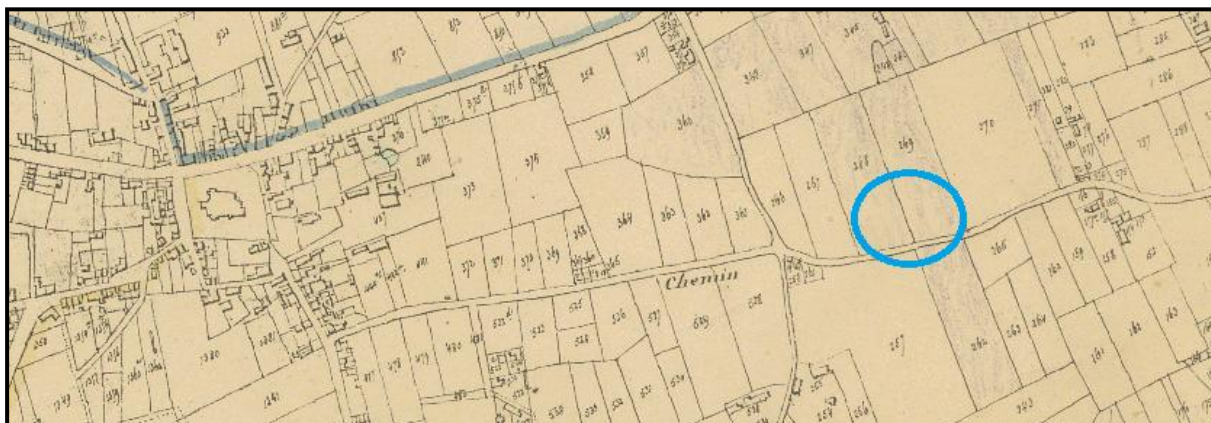
Op de cartografische bronnen worden geen gebouwen of andere structuren aangegeven. De kaarten die geraadpleegd werden zijn de Ferrariskaart, de kaart van Vandermaelen en de kaart van Popp. Hierop is enkel te zien dat het terrein als groengebied of landbouwgrond in gebruik was.

Figuur 10: Uitsnede uit de Ferrariskaart 1771-1778 (© <http://www.geopunt.be>).

Figuur 11: Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen 1846-1854 (© <http://www.geopunt.be>).

Figuur 12: Uitsnede uit de kaart van Popp 1842-1879 (© <http://www.geopunt.be>).

4.2. Archeologische informatie

Het projectgebied ligt binnen de afbakening van CAI-item 158403. Deze afbakening behelst de slag van Hooglede (cfr. supra) tussen het Franse leger onder leiding van generaal Pichegru en het Oostenrijkse leger onder leiding van generaal Clerfayt. Het Oostenrijkse leger liet enkele versterkingen en verschansingen opwerken, maar de Fransen namen uiteindelijk het Plateau van Hooglede in.

Andere relevante archeologische sites inzake het vooropgestelde onderzoek zijn niet van toepassing. Voornamelijk mobiele artefacten uit de Slag bij Hooglede 1794 en de Eerste Wereldoorlog worden verwacht.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

In het bestek worden enkele onderzoeksvragen vooropgesteld aangevuld door enkele bijkomende onderzoeksvragen die zich stelden bij het onderzoek. In eerste instantie is het belangrijk om de aanwezigheid van relevante vondsten aan te tonen. Belangrijk hierbij is de bewaringstoestand van het vondstmateriaal en de eventuele fasering (éénfasig of meerdere periodes). Maken de vondsten deel uit van de veldslag uit 1794 en zijn er ook vondsten aanwezig die gekoppeld kunnen worden aan de Eerste Wereldoorlog? Ook dient aandacht besteed te worden voor een eventueel vervolgonderzoek in het kader van slagveldarcheologie.

5.1.2. Randvoorwaarden

Het archeologisch metaaldetectieonderzoek vond plaats op 15 december 2014. In eerste instantie moest de maïs geoogst worden door de landbouwer. De grenzen van het terrein werden visueel afgebakend door middel van vierkante grijze paaltjes. Het onderzoek diende te gebeuren in de beste weersomstandigheden. Ook diende rekening gehouden te worden met de potentiële aanwezigheid van springtuigen uit de Eerste en/of Tweede Wereldoorlog.

5.1.3. Raadpleging specialisten

Voor het onderzoek en de rapportage werden geen externe specialisten geraadpleegd.

5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Tijdens het metaaldetectieonderzoek werden geen stalen genomen. Wel werd op voorhand afgesproken dat fragmenten van blikjes en trekringetjes niet ingezameld worden als puntlocaties, aangezien dit als recent afval kan beschouwd worden. Deze werden wel bijgehouden en nadien gezamenlijk verwijderd.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Voor aanvang van het onderzoek werd op het terrein met alle betrokken partijen een vergadering gehouden. Hierin werden enkele concrete afspraken gemaakt, vooral in functie van het oogsten van de maïs en de visuele afbakening van het terrein door middel van paaltjes.

Ook werd voor aanvang van het onderzoek een korte bureaustudie uitgevoerd, die geïntegreerd werd in dit rapport. Dit onderzoek bestond uit het raadplegen van cartografische bronnen, een terreinbezoek, het in kaart brengen van eventuele verstoorde zones en een beschrijving van de geplande werken en de uitvoeringswijze van deze werken.

5.2.2. Veldwerk

De totale oppervlakte van het terrein is ca. 1750m². In het bestek wordt geschreven dat de metaaldetectielijnen bij een terrein kleiner dan 1ha 2,5m uit elkaar moeten liggen om een voldoende beeld te krijgen in de aan- of afwezigheid van artefacten. Aangezien het terrein slechts een beperkte oppervlakte heeft, werd geopteerd om een volledige screening (100%) van het onderzoeksgebied uit te voeren. Het terrein werd visueel afgebakend door middel van hoekpaaltjes. De stoppels van de maïs vormden een duidelijke visuele afbakening tussen de onderlinge looplijnen. Hierdoor diende geen visuele markering van elke looplijn geplaatst te worden. Er werd gezocht met twee metaaldetectors van het type XP Deus. De instellingen werden ingesteld op het vinden van *non ferro* objecten. Hierbij werd de gevoeligheid op ca. 75 geplaatst (100 is het maximum). Indien de gevoeligheid hoger ingesteld werd, zorgde dit voor storingen. De discriminatie werd laag ingesteld zodanig dat grotere ijzeren objecten gedetecteerd kunnen worden, terwijl kleine nagels geëlimineerd worden. Alle relevante vondsten werden ingemeten met een GPS-toestel en kregen een oplopend vondstnummer. De vondstnummers en inventarisnummers zijn gelijklopend. Onder de noemer relevante vondsten vallen alle direct en niet direct herkenbare voorwerpen. Recent afval, zoals blikjes, trekringetjes, foliepapier, ... werden niet ingemeten, maar wel ingezameld en verwijderd.

Vondstnummer 18 betreft een onontplofte Duitse 7,7cm schrapnel obus. De lokale politie van Hoogdele werd verwittigd. Na vaststelling werd DOVO gecontacteerd. Telefonisch werd door DOVO meegedeeld dat het projectiel werd opgehaald op 16 december 2014.

Door de aanwezigheid van de maïsstoppels en het aanwezige loof kon geen gedegen oppervlakteprospectie uitgevoerd worden.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de vondsten werd de code HOBE14 (HOogdele – BEverenstraat 2014) gebruikt.

De vondsten- en de fotolijst werden samengebracht in een database. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen en spreidingskaarten met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

Figuur 13: Sfeerfoto tijdens het metaaldetectieonderzoek.

Figuur 14: Uithalen gedetecteerde vondst; op de achtergrond zicht op de Duitse begraafplaats.

Figuur 15: Inmeting met een GPS-toestel en inzameling van de archeologische vondsten.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN VONDSTEN

In totaal werden 48 vondsten als puntlocaties ingemeten. Deze kregen vondstnummer 1 tot en met 48. Daarnaast werden nog een tiental fragmenten van blikjes, trekringetjes en fragmenten foliepapier teruggevonden, die niet verder besproken worden. Onderhavige hoofdstukken bespreken de vondsten per categorie/periode. Voor overzichtsplannen wordt verwezen naar de spreidingskaarten achteraan dit rapport.

Figuur 16: Selectie van het teruggevonden afval (links) en een speelgoedvliegtuig (rechts; inv.nr. 28).

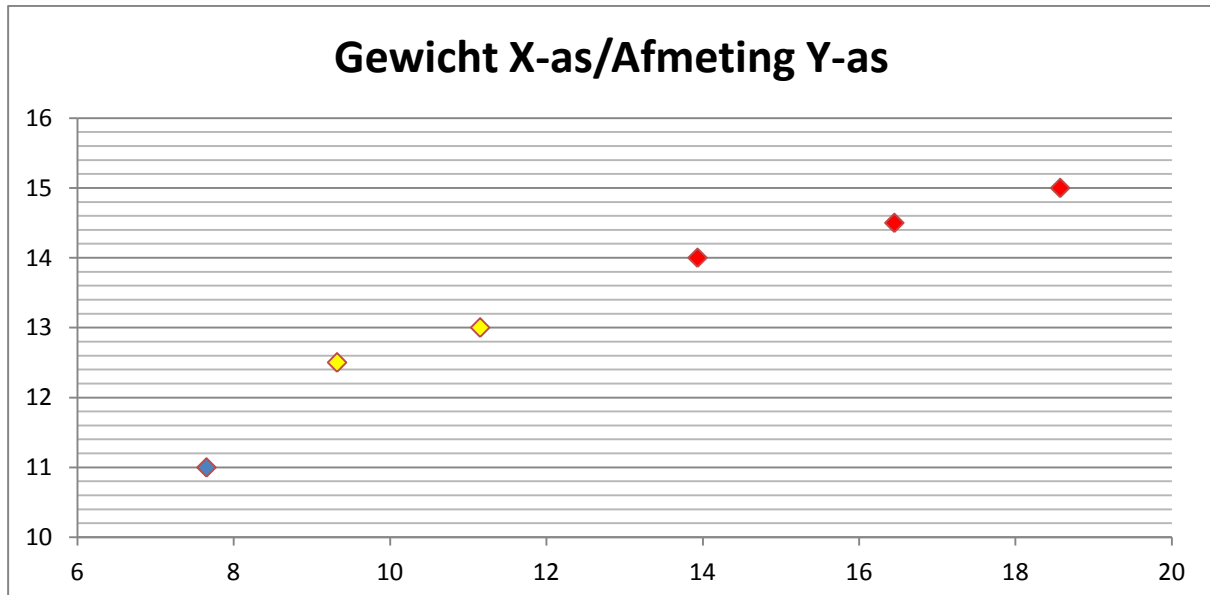
6.1. Slag van Hooglede 1794: loden kogels

Tijdens het onderzoek werden zes loden balletjes teruggevonden. Deze kunnen ingedeeld worden in twee categorieën. Vier loden kogels zijn effectief als musket- of pistoletkogel te interpreteren. Twee andere zijn afkomstig van schrapnel obussen en zijn zogenaamde kartetskogels. Deze worden besproken onder het hoofdstuk drijfbanden en kartetskogels.

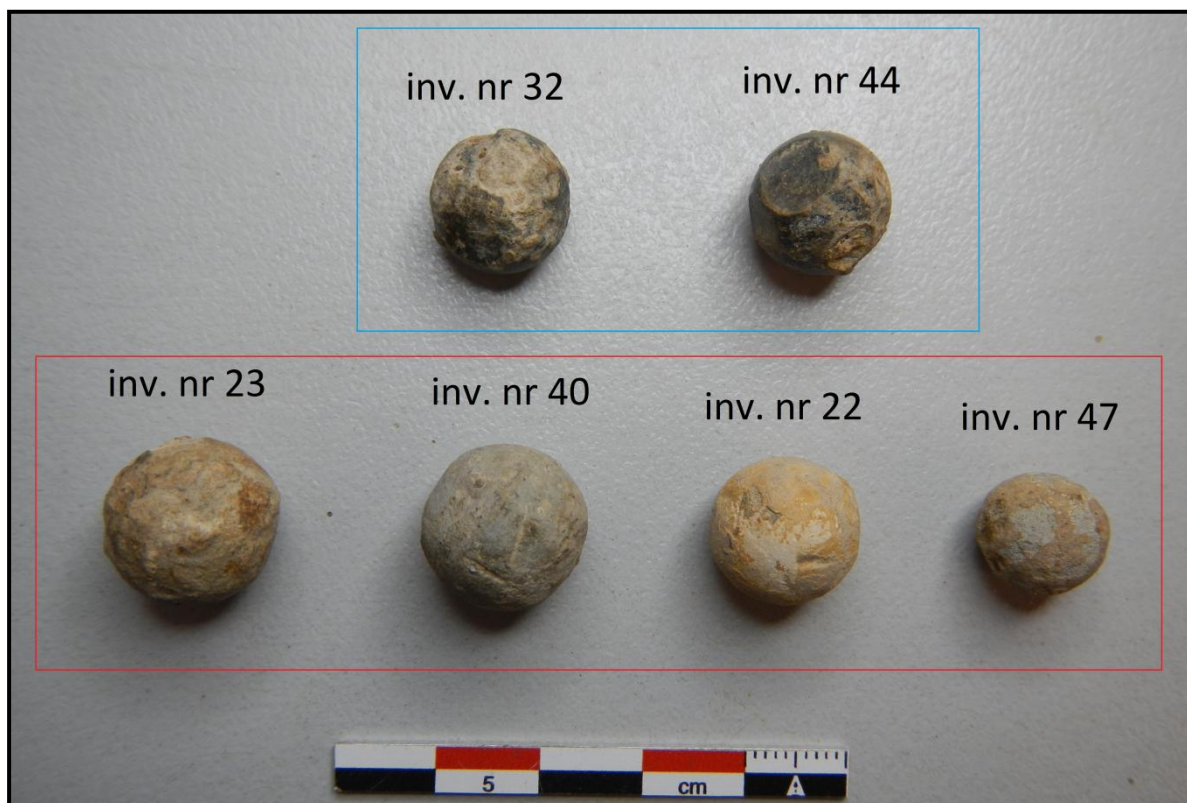
De loden kogels kunnen op hun beurt in twee groepjes onderverdeeld worden. Drie kunnen als musketkogel gedetermineerd worden. Eén betreft een pistoletkogel. Inventarisnummer 22 is een loden musketkogel met een gewicht van 13,93g met een diameter van 14mm. Op de kogel is een afgeplat stuk zichtbaar veroorzaakt door een inslag op een harder voorwerp of bij het afsnijden van de gietmal. Inventarisnummer 23 is een loden musketkogel met een gewicht van 16,45g met een diameter van 14,5mm. Op de kogel zijn twee zwakke afplattingen te zien, mogelijk door een impact op een zacht voorwerp wellicht in de ploeglaag. Inventarisnummer 40 is een loden musketkogel met een gewicht van 18,57g en een diameter van 15mm of 0,6inch. De musketkogel werd niet afgevuurd. Wel werd deze na het gieten door een vorm geduwd om de correcte afmeting te hebben. Inventarisnummer 47 is een kleinere pistoletkogel met een gewicht van 7,65g en een diameter van 11mm. Op de kogel zijn geen sporen van afvuring vast te stellen.

Tabel 1 geeft de ratio afmeting en gewicht weer. De rode vormen de musketkogels, de gele zijn de loden kartetskogels en de blauwe is de pistoletkogel. Hoewel er een beperkt aantal loden kogels gevonden zijn, is een duidelijke standaard te zien in de musketkogels met een diameter van ongeveer 14 tot 15mm. De diameter kan licht variëren door de aan- of afwezigheid van impactpunten. Toch dient opgemerkt te worden dat de gewichten vrij ver uit elkaar liggen. Mogelijk is hier een verklaring te vinden bij het smeltproces, dat dikwijls ter plaatse gebeurde tussen twee veldslagen in. Interessant hierbij is het onderzoek naar de loodsamenstelling van de loden kogels. Mogelijk kan dit leiden tot een determinatie naar nationaliteit, herkomst, systematische richtlijn inzake samenstelling... Een kantlijn moet echter geplaatst worden bij de koppeling van de loden kogels aan de Slag van Hooglede. Gedurende eeuwen werden loden kogels gebruikt zowel bij de jacht als bij conflictsituaties. Op basis hiervan kunnen de vondsten niet met zekerheid gekoppeld worden aan de veldslag. Wel kan gesteld worden dat de loden kogels dateren voor het midden van de 19de eeuw. Vanaf dan worden de ronde loden kogels vervangen door afgeronde loden en nog later door koperen kogelpunten. De vondstlocaties van de vier loden kogels clusteren zich enigszins in de

noordwestelijke hoek van het onderzoeksgebied. Toch kan nog niet gesproken worden over een echte concentratie omwille van het beperkte aantal.

Tabel 1: Gewicht/Diameter tussen de loden kogels (blauw: pistoletkogel; geel: kartetskogels en rood: musketkogels).

Figuur 17: Overzicht van de aangetroffen loden kogels. Bovenaan in de blauwe kader zijn de twee loden kartetskogels uit schrapnel obussen afgebeeld. Onderaan de in de rode kader bevinden zich de vier musket- en pistoletkogels die mogelijk teruggaan tot de Slag bij Hooglede.

6.2. Eerste Wereldoorlog 1914-18

6.2.1. Duitse munitie

Twee hulzen kunnen gedetermineerd worden als Duitse patronen van de Duitse *Mauser Gewehr 98* van het kaliber 7.92 x 57mm. Deze geweren hebben een lengte van 1,25m met een effectief vuurbereik van 400 tot 500m. Het geweer werd geladen met een laadstrip of clip waarop vijf patronen aanwezig zijn. Inventarisnummer 30 betreft een onafgevuurde patroon waarop nog een deel van de *backstamp* code kan gelezen worden als volgt: 'S/S/?/15'. Op basis van deze codering kan gezegd worden dat de huls gemaakt werd in de *Königliches Muntionsfabrik Spandau* in Duitsland (S) in het jaar 1915 (15). Tevens was de patroon voorzien van een kogelpunt met spitse punt (S). Het derde vakje is onleesbaar. Hier wordt normaal de productiemaand aangegeven. Inventarisnummer 42 draagt de markering 'S67/17/4/?'. Deze codering staat voor het productiejaar 1917 (17) in de maand april (4). De huls werd gemaakt uit 67% koper (S67).

De hulzen kunnen wellicht gekoppeld worden aan de gevechten op het einde van de Eerste Wereldoorlog bij de bevrijding van Hoogdele op 13, 14 en 15 oktober 1918.

Figuur 18: Twee Duitse hulzen (inventarisnummer 30 en 42).

6.2.2. Duits explosief

Bijna centraal in het onderzoeksgebied werd een groot signaal opgevangen door de metaaldetector. Het voorwerp werd voorzichtig benaderd en bleek een onontplofte Duitse 7,7cm schrapnel obus te zijn, waarvan een deel van de ontsteker ontbrak. De obus werd gemeld aan de lokale politie van Hooglede en werd de dag nadien opgehaald door DOVO. De locatie van de bom werd opgemeten als vondstnummer 18.

De obus heeft een lengte van ongeveer 25,5cm en een gewicht van ca. 6,8kg in geladen toestand. De obus is gevuld met loden kartetskogels en wordt bovengronds tot ontploffing gebracht.

De obus is te koppelen aan ofwel de eerste gevechten bij de inname van Hooglede in oktober 1914 of bij het bevrijdingsoffensief in oktober 1918. In beide gevallen is sprake van artillerievuur.

Figuur 19: Zicht op de aangetroffen Duitse 7,7cm obus (inventarisnummer 18).

6.2.3. Franse munitie

Er werden op het terrein drie Franse kogelpunten teruggevonden. Deze werden afgevuurd met het Franse *Lebel Model 1886* of *Berthier* geweer van het kaliber 8mm. Het *Lebel* geweer had een effectief vuurbereik tot 400m, met een maximale afstand van 1800m. In het magazijn konden 8 kogels geladen worden. Bij het *Berthier* geweer konden 3 of 5 kogels geladen worden. Twee kogels vertonen duidelijke groeven die wijzen op afvuring. Deze groeven zijn veroorzaakt door de trekken van de geweerloop. De derde is niet afgevuurd en heeft nog resten van de huls. Op de eerste kogelpunt (inventarisnummer 1) kon onderaan de markering 'AMTD / PC / 4.16' gelezen worden. De eerste lettercodes staan voor de fabricageplaats en controle. Deze zijn echter niet teruggevonden. De cijfercode slaat op de productiedatum in het vierde kwartaal van 1916. Bij de andere twee is de markering niet leesbaar. De gewichten van de drie kogelpunten bedraagt respectievelijk 12,67g (inv. nr. 1), 12,45g (inv. nr. 9) en 12,25g (inv. nr. 20).

Op basis van het productiejaar van de eerste kogel kunnen deze kogels dankzij de historische bronnen gekoppeld worden aan de bevrijding van Hooglede op 13 en 14 oktober 1918 door het Franse *56ste Bataillon Chasseurs à Pied* onder leiding van Commandant Wagner of aan het Franse *97e Régiment Infanterie Alpine (77e Infanterie Divisie)* bij de bevrijding van Gits en de Gitsberg op 15 oktober 1918.

Figuur 20: Franse kogelpunt met markering (inventarisnummer 1).

Figuur 21: Zicht op de drie Franse kogelpunten (inventarisnummers 1, 9 en 20).

6.2.4. Drijfbanden, ontstekers en kartetskogels

In totaal werden 16 drijfbanden, 4 ontstekerfragmenten en 2 loden kartetskogels teruggevonden. Deze vormen allen onderdelen van obussen van zowel het *High Explosive* (HE) als het schrapnel type.

Bij de drijfbanden kunnen diverse breedtes onderscheiden worden: 8 (4), 13 (1), 14 (1), 15 (1), 16 (1), 20 (1), 22 (3) en 25 (1)mm. Drie fragmenten zijn te sterk verwrongen bij de explosie waardoor de breedte niet meer vastgesteld kon worden. Ondanks de verschillende breedtes kunnen met uitzondering van de vier drijfbanden van 8mm breed (inventarisnummers 3, 24, 29, en 41) en de drijfband van 25mm (inventarisnummer 17) breed geen sluitende bomtypes vastgesteld worden. De 8mm drijfbanden behoren met enige zekerheid tot de Duitse 7,7cm obus van het HE type. De drijfband van 25mm breed is mogelijk afkomstig van een Britse 18ponder van het HE type.

Drie van de vier ontstekerfragmenten (inventarisnummers 8, 12 en 13) zijn vervaardigd in zamac, een legering van hoofdzakelijk zink en aluminium met een laag gehalte koper. Dit metaal werd voornamelijk gebruikt door de Duitsers bij het vervaardigen van de ontstekers als vervanging van het schaarser wordende koper. Op basis hiervan kunnen deze drie fragmenten vermoedelijk toegeschreven worden aan Duits artillerievuur ofwel in het begin of op het einde van de Eerste Wereldoorlog. Het vierde fragment (inventarisnummer 16) betreft een koperen ring of adapter die een onderdeel vormt van de obuskop. Het fragment is echter te beperkt om toe te schrijven aan een bepaald type of nationaliteit.

Als laatste werden nog twee loden kartetskogels uit schrapnel obussen teruggevonden. De eerste (inventarisnummer 32) heeft een gewicht van 9,32g met een diameter van 11,5/13mm. De tweede (inventarisnummer 44) heeft een gewicht van 11,15g met een diameter van 13mm. In beide gevallen vertonen ze meerdere impactpunten. Kartetskogels uit de Eerste Wereldoorlog die gevonden werden bij een opgraving in Elewijt-Molenveld¹ hebben een gewicht dat ligt tussen 10,2 en 10,8g met een diameter tussen 12,5 en 13,5mm. In Boortmeerbeek-Bieststraat² werden twee kartetskogels uit de Eerste Wereldoorlog teruggevonden met een respectievelijk gewicht van 10,67 en 10,79g en een diameter van 13mm. Bij het archeologisch onderzoek in de frontstreek tussen Zuidschote en Staden naar aanleiding van een nieuwe aardgasleiding (Fluxys) werden diverse loden kartetskogels teruggevonden. Hun afmeting ligt rond 12,5 tot 13,5mm met een gemiddeld gewicht rond 10g³. Alle loden kartetskogels vertonen meerdere afplattingen ten gevolge van de inslagen.

6.2.5. *Ander*

Twee vondsten kunnen mogelijk toegeschreven worden aan de Eerste Wereldoorlog. Het gaat om een zinken hemdknoop (inventarisnummer 4) met drie centrale gaatjes. Mogelijk is deze afkomstig van een Duits uniform. Het tweede voorwerp betreft een aluminium ring van een grondzeil (inventarisnummer 37). Mogelijk is ook dit van een Duitse origine.

¹ LEFERE, rapport in opmaak.

² SCHELTJENS e.a., 2014.

³ Lopend onderzoek, nog geen rapport beschikbaar.

Figuur 22: Selectie van de drijfbanden en ontstekerfragmenten.

Figuur 23: Links: ring van een grondzeil; rechts: zinken militaire hemdknoop.

6.3. Tweede Wereldoorlog 1940-45: Belgische munitie

In het onderzoeksgebied werden twee onafgevuurde Belgische patronen teruggevonden. Deze patronen werden gebruikt bij het Belgische *Mauser* geweer van het kaliber 7.65 x 53mm. Het geweer kon geladen worden met vijf patronen.

Op één van de patronen (inventarisnummer 11) kon als markering 'F N 35' gelezen worden. Deze codering staat voor de fabricageplaats *Fabrique Nationale d'Armes de Guerre* in Herstal, geproduceerd in 1935. Op het tweede patroon (inventarisnummer 26) kan vaag een gelijkaardige codering gelezen worden. Dergelijke patronen werden wellicht gebruikt door de Belgische troepen tijdens de 18daagse veldtocht in mei 1940, waarbij men trachtte de Duitse opmars te stuiten.

Figuur 24: Twee Belgische *Mauser* patronen (inventarisnummers 11 en 26).

Figuur 25: *Backstamp*code Belgisch *Mauser* patroon 'F N 35' (inventarisnummer 11).

6.4. Onbepaald vondstmateriaal

Enkele vondsten kunnen algemeen besproken worden of slechts ruim gedateerd worden. Deze worden onder dit hoofdstuk verder behandeld.

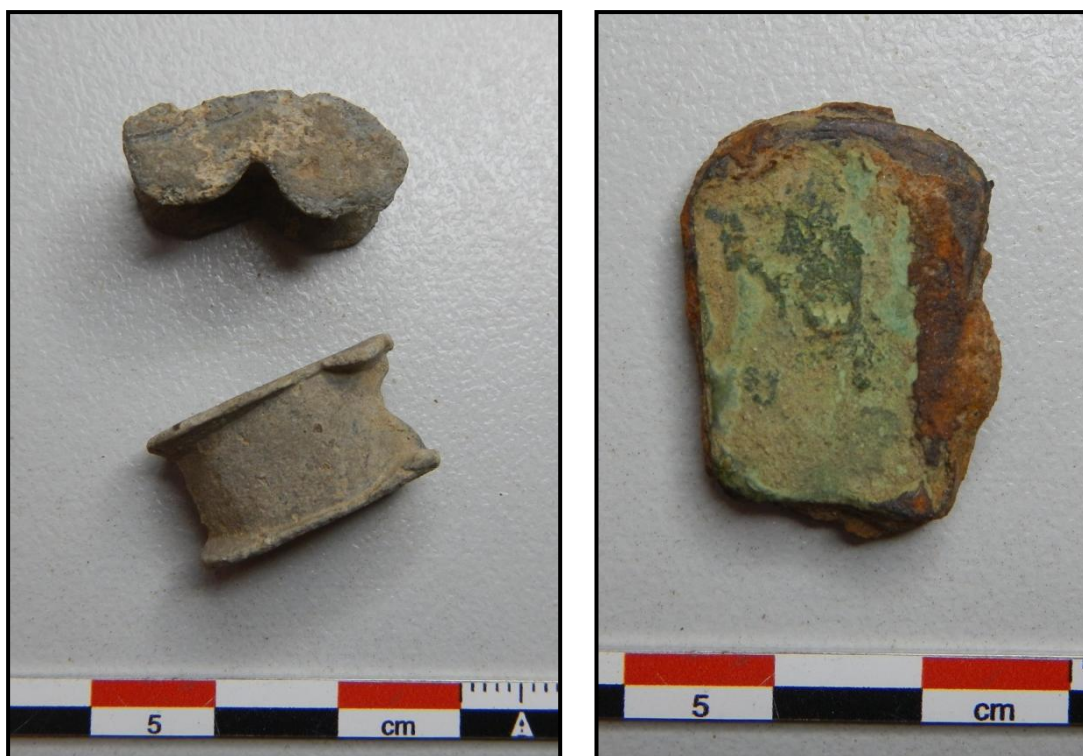
Een eerste vondst betreft een munt uit koper (inventarisnummer 10). De munt heeft een diameter van 2cm en een gewicht van 1,64g. Op één van de zijden kunnen nog vaag drie kleine wapenschildjes opgemerkt worden. Op basis hiervan kan deze gedetermineerd worden als een oord of duit, wellicht ergens in de 17de of 18de eeuw.

Daarnaast werden nog twee bikkels in zink of een zinken legering teruggevonden (inventarisnummer 19 en 38). Beide zijn gelijkaardig en kunnen ruim gedateerd worden tussen de 18de en vroege 20ste eeuw.

Als laatste vondst werd nog een koperen mesheft of riemtong fragment teruggevonden (inventarisnummer 48). Dit voorwerp kan slechts ruim gedateerd worden tussen de 16de en 18de eeuw.

Figuur 26: Koperen oord of duit uit de 17de of 18de eeuw (inventarisnummer 10).

Figuur 27: Links: twee bikkels (inventarisnummers 19 en 38); rechts: mesheft of riemtong (inventarisnummer 48).

7. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Het onderzoek leverde in totaal 48 vondsten op. Geen van de vondsten dient verder behandeld te worden inzake consolidatie, conservatie of restauratie.

Een verdere analyse van de samenstelling van de loden kartetskogels kan meer informatie verschaffen naar de herkomst en nationaliteit. Ook kunnen gegevens ingewonnen worden in verband met het gietproces. De loden kogels werden in veel gevallen ter plaatse gemaakt, maar kwamen ook uit het thuisland waar ze op bepaalde plaatsen in grote hoeveelheden werden vervaardigd en van daaruit getransporteerd. Mogelijk kan er tussen beide een onderscheid gezien worden in de loodsamenstelling.

Mogelijk is het interessant om het terrein te egaliseren (ploegen en frezen) om een optimale metaaldetectie te garanderen. Wellicht zal dit meerdere vondsten opleveren, die informatie kunnen verschaffen inzake de Slag van Hoogdele en de Eerste Wereldoorlog. Ook kan hierbij een gedegen oppervlakteprospectie uitgevoerd worden. Idealiter zou een tweede niveau in de ploeglaag aangelegd kunnen worden, waarbij opnieuw het volledige terrein gescreend kan worden op metalen voorwerpen. Op basis daarvan kan een volledig beeld verkregen worden van het aantal voorwerpen dat binnen het onderzoeksgebied aanwezig is.

Voor de verdere werkzaamheden dient omzichtig te werk te gaan, aangezien bij het onderzoek een onontplofte Duitse 7,7cm obus teruggevonden werd. Mogelijk kunnen tijdens de werken nog andere explosieven aangetroffen worden.

8. SYNTHESE

In het kader van de geplande bouw van een bezoekerscentrum en parkeergelegenheid aan de Duitse begraafplaats langs de Beverenstraat te Hooglede (prov. West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 15 december 2014 een metaaldetectieonderzoek uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Hooglede. Aangezien de bouw van het onthaalcentrum gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde RADAR een voorafgaand archeologisch metaaldetectieonderzoek om na te gaan of er in de bodem mobiele artefacten aanwezig zijn die kunnen gekoppeld worden aan de Slag van Hooglede in 1794 en/of aan de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed en RADAR.

Bij het onderzoek werden 48 vondsten aangetroffen die opgemeten werden met een GPStoestel. Enkele loden kogels kunnen mogelijk gekoppeld worden aan de Slag van Hooglede in 1794. Het gros van de vondsten, voornamelijk drijfbanden, behoren toe aan de Eerste Wereldoorlog. Mede dankzij de historische bronnen kunnen deze zelfs specifiek toegeschreven worden aan de inname of de bevrijding van Hooglede in oktober 1918. Daarnaast kwamen twee artefacten aan het licht uit de Tweede Wereldoorlog.

In het vondstmateriaal kunnen geen duidelijke concentraties vastgesteld worden. Een reden hiervoor kan mogelijk gezocht worden in de beperkte oppervlakte van het terrein (ca. 1750m²). Indien een ruimer gebied zou bekeken en geëvalueerd worden, kunnen concentraties op grotere schaal zichtbaar worden. Vooral de musket- en pistoletkogels tonen een kleine cluster in het noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied. Vier zijn echter te weinig om te spreken over een echte concentratie, daarom dient dit aantal geëxtrapoleerd te worden in een ruimere omgeving en dient ook die in acht genomen.

Ondanks het kleinschalige onderzoek, leverde dit veel nieuwe en aanvullende informatie op omtrent bovenvermelde periodes. Het onderzoek zelf vormt tevens een weinig invasieve aanpak en wordt op een systematische wijze gebruikt bij slagveldarcheologie.

Opmerkelijk, maar niet volledig onverwacht, werd een onontplofte Duitse 7,7cm obus aangetroffen uit de Eerste Wereldoorlog.

9. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- SEYNAEVE E., 1988, *Vergeten veldslagen Roeselare – Hooglede 1794*, Izegem.
- VERHELST D., 1996, *Het Duits militair kerkhof 1914-1918 in Hooglede*, Kortrijk.
- VERHELST D., 2008, *Vleugels boven Hooglede Gits 1914-1918*.
- VERMEULEN, 2013, *Biekorf*, pp. 202-224.

- **Onuitgegeven bronnen**

- *Bestek voor de overheidsopdracht voor diensten met als voorwerp “Archeologisch onderzoek onthaalinfrastructuur Duitse militaire begraafplaats”*, 2014. Gemeente Hooglede (Ref.: 2014-031).
- LEFERE M, *Archeologisch opgraving Elewijt Molenveld (prov. Vlaams-Brabant)*, Monument Vandekerckhove (rapport in voorbereiding).
- SCHELTJENS S., WILLEMS M., BRACKE M. e.a., 2014, *Archeologisch vooronderzoek aan de Bieststraat te Boortmeerbeek*. KULeuven.

- **Digitale bronnen**

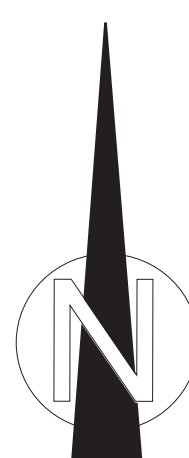
- <http://www.geopunt.be>
- Linesman DVD trenchmaps

10. BIJLAGEN

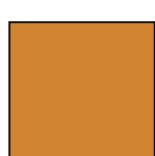
- Bijlage 1: spreidingsplan metaaldetectie
- Bijlage 2: spreidingsplan pre-WO I
- Bijlage 3: spreidingsplan WO I
- Bijlage 4: spreidingsplan WO II
- Bijlage 5: spreidingsplan andere
- CDROM met dit rapport, bijlagen en overzichtsplan
- Database met alle foto's en inventarissen is te raadplegen via:
<http://www.monarcheo.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via
info@monument.be.

Archeologische
prospectie
Hooglede-
Beverenstraat
2014

Bijlage 1:
Spreidingsplan
metaaldetectie

Franse kogelpunt WOI

Drijfband

WOI vondst ander

onbepaald

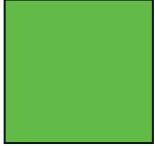
Ontsteker

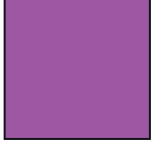
Munt

Belgisch patroon WOII

Duitse bom 7,7cm

Musketkogel

Duitse huls WOI

Kartetskogel WOI

Pistoletkogel

Verg.nr. 2014/406

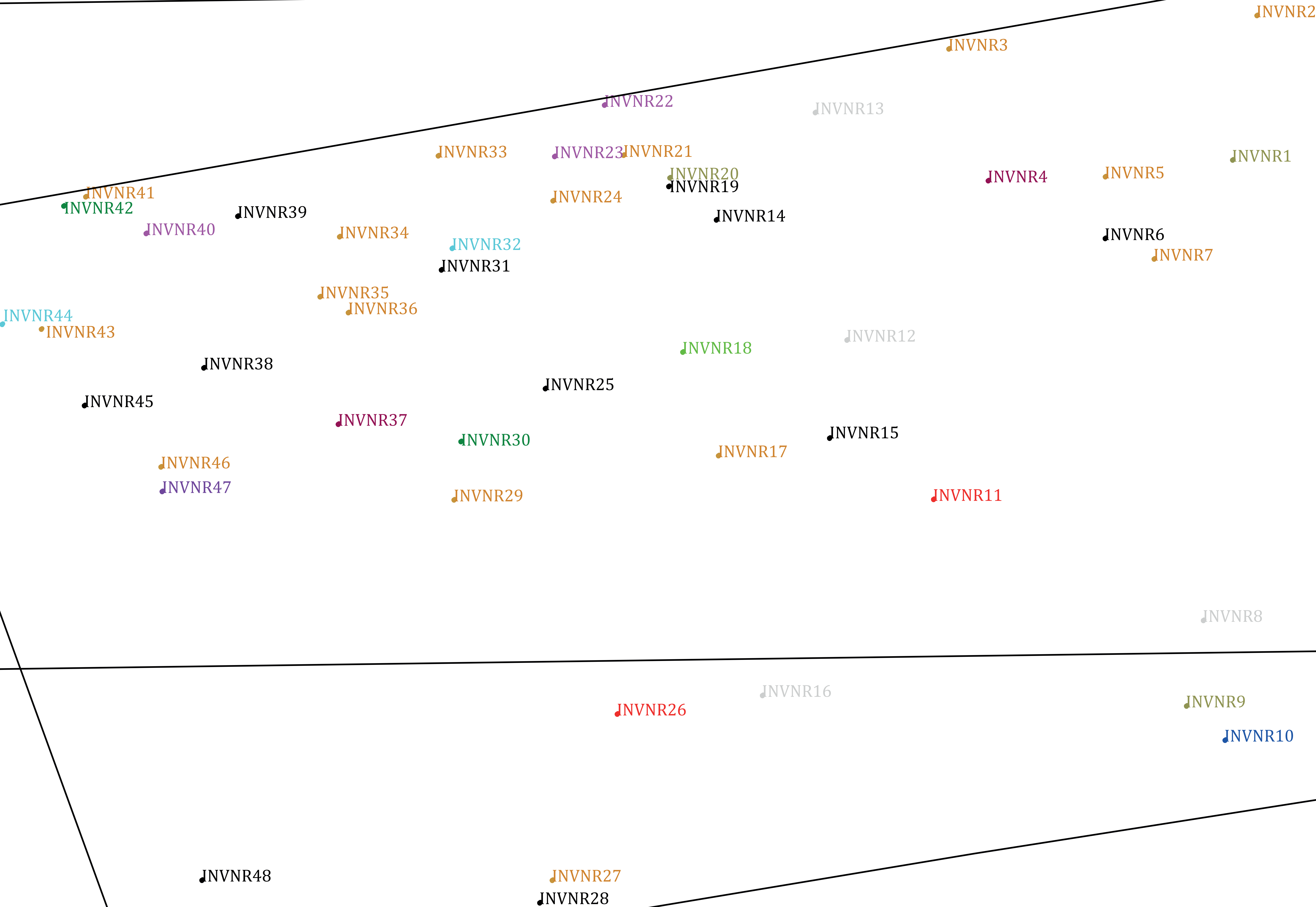
Monument
Vandekerckhove

0m

25m

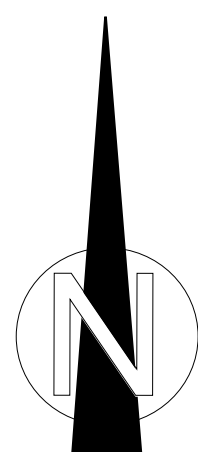
50m

100m

Archeologische
prospectie
Hooglede-
Beverenstraat
2014

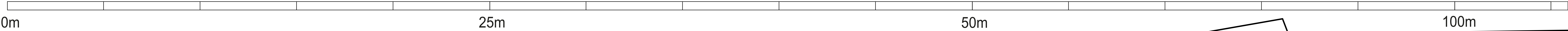
Bijlage 2:
Spreidingsplan
pre - WO I

- Musketkogel
- Pistoletkogel

Verg.nr. 2014/406

Monument
Vandekerckhove

•INVNR22

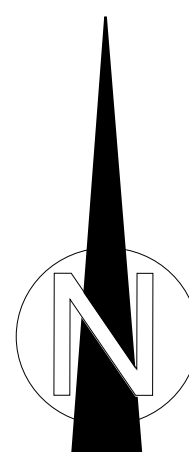
•INVNR23

•INVNR40

•INVNR47

Archeologische
prospectie
Hooglede-
Beverenstraat
2014

Bijlage 3:
Spreidingsplan
WOI

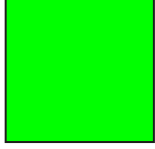
Franse kogelpunt WOI

Drijfband

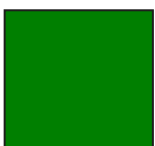
WOI vondst ander

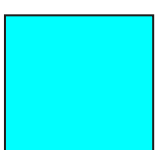
Duitse bom 7,7cm

Ontsteker

Duitse huls WOI

Kartetskogel WOI

Verg.nr. 2014/406

Monument
Vandekerckhove

0m

25m

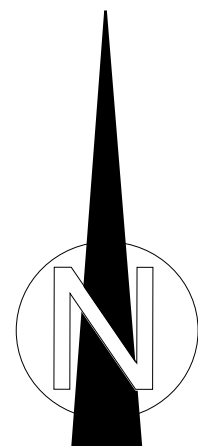
50m

100m

Archeologische
prospectie
Hooglede-
Beverenstraat
2014

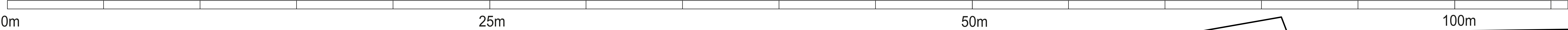
Bijlage 4:
Spreidingsplan
WOII

 Belgisch patroon WOII

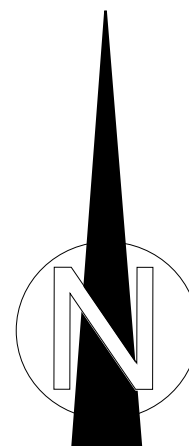
Verg.nr. 2014/406

Monument
Vandekerckhove

INVNR11

INVNR26

Munt

Onbepaald

